

REGIONALNI BIZNIS CENTAR BAR

ANALIZA POSTOJEĆEG STANJA MALIH I SREDNJIH PREDUZEĆA

RADNA VERZIJA

Oktober 2003

Sadržaj:

I Formiranje baze podataka

1.1. Broj malih i srednjih preduzeća u opštinama.	3
1.2. Struktura preduzeća po djelatnostima.	5
1.3. Ukupan broj zaposlenih.	7
1.4. Porijeklo zaposlenih (prethodno zapošljavanje).	8
1.5. Teritorijalni raspored preduzeća.	8
1.6. Stopa smrtnosti novoformiranih preduzeća.	8
1.7. Broj rastućih preduzeća.	8
1.8. Nivo podrške lokalne uprave, sposobnost lokalne institucionalne infrastrukture i dr.	9
1.9. Potrebe nezaposlenih (edukacija, savjetovanje, pomoć pri registraciji...).	9

II Prikupljanje i sistematizovanje osnovnih informacija neophodnih za poslovanje malih i srednjih preduzeća

2.1. Važeća regulativa.	10
2.2. Način osnivanja preduzeća.	11
2.3. Institucije koje se bave malim i srednjim preduzećima.	14
2.4. Uslovi dobijanja finansijskih sredstava.	15
2.5. Potrebna znanja za biznis, kao i niz drugih korisnih informacija potrebnih za rad malih i srednjih preduzeća.	16

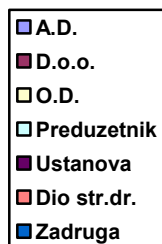
I FORMIRANJE BAZE PODATAKA

1.1. Broj malih i srednjih preduzeća

Zakon o privrednim društvima koji je stupio na snagu prošle godine propisuje obavezu da privredna društva moraju produžiti svoju registraciju nakon isteka godine dana od dana registracije. Taj rok ističe krajem mjeseca oktobra tako da će se tada imati precizniji podaci o broju malih i srednjih preduzeća. Za sada raspoložemo sa sledećim podacima:

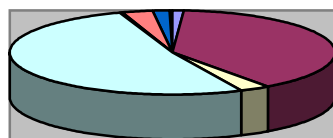
BAR

	Broj preduzeća	%
Akcionarsko društvo (A.D.)	15	1,055
Društvo sa ograničenom odgovornošću (D.o.o.)	560	39,41
Ortačko društvo (O.D.)	20	1,41
Preduzetnik	764	53,76
Ustanova	43	3,03
Dio stranog društva	17	1,20
Zadruga	2	0,14
Ukupno:	1421	

BUDVA

	Broj preduzeća	%
Akcionarsko društvo (A.D.)	13	1,20
Društvo sa ograničenom odgovornošću (D.o.o.)	420	38,71
Ortačko društvo (O.D.)	35	3,22
Preduzetnik	560	51,61
Komanditno društvo	2	0,18
Ustanova	34	3,13
Dio stranog društva	18	1,66
Zadruga	3	0,29
Ukupno:	1085	

■ A.D.
■ D.o.o.
■ O.D.
■ Preduzetnik
■ K.D.
■ Ustanova
■ Dio str.dr.
■ Zadruga

ULCINJ

	Broj preduzeća	%
Akcionarsko društvo (A.D.)	8	1,28
Društvo sa ograničenom odgovornošću (D.o.o.)	302	48,24
Ortačko društvo (O.D.)	1	0,16
Preduzetnik	290	46,32
Komanditno društvo	0	
Ustanova	22	3,52
Dio stranog društva	2	0,32
Zadruga	1	0,16
Ukupno:	626	

■ A.D.
■ D.o.o.
■ O.D.
■ Preduzetnik
■ Ustanova
■ Dio str. Dr
■ Zadruga

Podaci: Centralni registar Privrednog suda na dan 10.03.2003.

1.2. Struktura preduzeća po djelatnostima

BAR

R.b	Sektor djelatnosti	Br.pred	%
1	Poljoprivreda, šumarstvo i vodoprivreda	2	0,28
2	Ribarstvo	2	0,28
3	Vadjenje ruda i kamena	1	0,14
4	Preradivačka industrija	61	8,61
5	Gradjevinarstvo	26	3,68
6	Trgovina na veliko, malo, opravka	377	53,26
7	Hoteli i restorani	20	2,83
8	Saobraćaj, skladištenje i veze	73	10,31
9	Aktivnosti u vezi sa nekr,iznajmljivanje i posl akt.	31	4,38
10	Državna uprava i soc osiguranje	1	0,14
11	Obrazovanje	3	0,42
12	Zdravstveno i soc rad	10	1,41
13	Ostale komunalne i lične usluge	101	14,26
	Ukupno:	708	100

Poljoprivreda, šumarstvo, vodoprivreda	Ribarstvo
Vadjenje ruda i kamena	Preradivačka industrija
Gradjevinarstvo	Trgovina na veliko, malo
Hoteli i restorani	Saobraćaj, skladištenje i veze
Nekretnine	Državna uprava i soc.osig.
Obrazovanje	Zdrav i soc osiguranje
Ostale kom. i lične usluge	

BUDVA

R.b	Sektor djelatnosti	Br.pred	%
1	Poljoprivreda, šumarstvo i vodoprivreda	2	0,38
2	Ribarstvo	1	0,19
3	Vadjenje ruda i kamena	1	0,19
4	Preradivačka industrija	40	7,71
5	Proizvodnja el.energije., gasa i vode	1	0,19
6	Gradjevinarstvo	25	4,82
7	Trgovina na veliko, malo, opravka	206	39,69
8	Hoteli i restorani	71	13,68
9	Saobraćaj, skladištenje i veze	46	8,86
10	Aktivnosti u vezi sa nekr,iznajmljivanje i posl akt.	37	7,16
11	Finansijsko posredovanje	2	0,38
12	Državna uprava i soc osiguranje	1	0,19
13	Obrazovanje	2	0,38
14	Zdravstveni i soc rad	9	1,73
15	Ostale komunalne i lične usluge	75	14,45
	Ukupno:	519	100

Poljoprivreda, šumarstvo, vodoprivreda	Ribarstvo
Vadjenje ruda i kamena	Preradivačka industrija
Proizvodnja el.energ.gasa i vode	Gradjevinarstvo
Trgovina na veliko,malo	Hoteli i restorani
Saobraćaj, skladištenje	Nekretnine
Fin. Posredovanje	Državna uprava i soc. Osig
Obrazovanje	Zdravstveni i soc.rad
Ostale kom i lične usluge	

ULCINJ

R.b	Sektor djelatnosti	Br.pred	%
1	Poljoprivreda, šumarstvo i vodoprivreda	4	1,61
2	Ribarstvo	3	1,20
3	Vadjenje ruda i kamena	1	0,40
4	Preradivačka industrija	25	10,04
5	Gradjevinarstvo	6	2,41
6	Trgovina na veliko, malo, opravka	144	57,83
7	Hoteli i restorani	31	12,45
8	Saobraćaj, skladištenje i veze	23	9,24
9	Aktivnosti u vezi sa nekr,iznajmljivanje i posl akt.	7	2,82
10	Državna uprava i soc osiguranje	1	0,40
11	Obrazovanje	3	1,20
12	Zravstveni i soc.rad	1	0,40
	Ukupno:	249	100

Poljoprivreda, šumarstvo, vodoprivreda	Ribarstvo
Vadjenje ruda i kamena	Preradivačka industrija
Gradjevinarstvo	Trgovina na veliko, malo
Hoteli, restorani	Saobraćaj, skladištenje, veze
Nekretnine	Državna uprava i soc. osig.
Obrazovanje	Zdravstveni i soc. Rad

Podaci: Republički zavod za statistiku RCG-Statistički godišnjak 2002

1.3. Ukupan broj zaposlenih

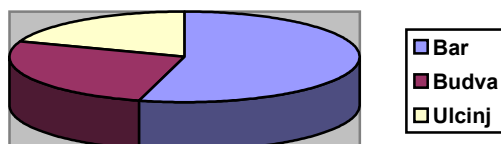
Radi dobijanja što preciznijih podataka o broju zaposlenih isti su zatraženi od fonda PIO. S obzirom da njihov informacijski sistem ne omogućava dobijanje podataka o ukupnom broju zaposlenih, već se radi o pojedinačnoj evidenciji preduzeća, koja se ne ažurira na jednom mjestu, biće potreban određeni vremenski period za dostavljanje ovih podataka. Napominjemo da broj zaposlenih radnika varira i da je određeni broj njih u zoni sive ekonomije. U toku je realizacija projekta »Legalizacija postojećih i otvaranje novih radnih mjesta« tako da se očekuje da će se njegovom realizacijom dobiti jasnija slika o stvarnom broju zaposlenih.

Za sada raspoložemo sa sledećim podacima:

ZAPOSLENI PREMA POLU U OPŠTINAMA BAR, BUDVA I ULCINJ Stanje 31.mart i 30.septembar 2001.g.

	Ukupno	Žene	
	godišnji prosjek	godišnji prosjek	% žena u ukupnom broju zaposlenih godišnji prosjek
Crna Gora	144440	48335	42,2
Bar	8024	3140	39,1
Budva	3897	1983	50,9
Ulcinj	2878	1046	36,3

Podaci: Republički zavod za statistiku RCG-Statistički godišnjak 2002

1.4. Porijeklo zaposlenih (prethodno zapošljavanje)

Praćenje porijekla zaposlenih odnosno podaci o njihovom prethodnom zapošljavanju za sada se još ne radi i mišljenja smo da je ovaj pokazatelj jako bitan da bi se pratila fluktuacija na tržištu radne snage. Smatramo da je potrebno uraditi anketiranje zaposlenih kako bi se dobile informacije o njihovom porijeklu.

1.5. Teritorijalni raspored preduzeća u opštini Bar

Većina malih i srednjih preduzeća u opštini Bar je skoncentrisana u užem gradskom jezgru. To se prije svega odnosi na trgovinska preduzeća, agencije i špedicije. Jedan određen broj proizvodnih preduzeća lociran je u prigradskim naseljima što se odnosi i na poljoprivredna preduzeća (plantaže mandarina, nara, zasadi maslina...).

U opštini Bar se realizuje projekat » Industrijske zone« u cilju što boljeg iskorišćenja i valorizacije prostora. S obzirom da će biti ponudjene brojne olakšice za rad preduzeća u ovoj zoni, za očekivati je da u budućem periodu u njoj svoju djelatnost obavlja većina preduzeća.

1.6. Stopa smrtnosti novoformiranih preduzeća

Za izračunavanje stope smrtnosti novoformiranih preduzeća potrebno je znati broj novoformiranih preduzeća. S obzirom da je prošle godine stupio na snagu novi zakon o privrednim društvima koji je obavezao sva preduzeća da se preregistruju, broj onih preduzeća koja su novoformirana nije moguće za sada izdvojiti. Takođe postupak stečaja i likvidacije preduzeća traje prilično dugo, tako da se ne može precizno utvrditi broj ugašenih preduzeća.

Ovaj pokazatelj je izuzetno bitan i potreban kako bi se utvrdili razlozi visoke ili niske smrtnosti novoformiranih preduzeća. Posebno je bitno uraditi detaljnu analizu uzroka u slučaju kada je ta stopa visoka kako bi se oni otklonili i ljudi motivisali da započnu svoju privrednu djelatnost.

1.7. Broj rastućih preduzeća

Određivanje broja rastućih preduzeća je moguće nakon dobijanja podataka o podnesenim završnim računima i bilansima uspjeha za prethodne dvije godine. Rok za predaju završnih računa za 2002. godinu istekao je krajem juna, tako da kad nam ti podaci budu dostupni ćemo biti u mogućnosti odrediti i broj rastućih preduzeća.

1.8. Nivo podrške lokalne uprave, sposobnost lokalne institucionalne infrastrukture, i dr

U Opštini Bar u toku su aktivnosti vezane za planiranje i realizaciju brojnih razvojnih projekata. Jedan od ovih projekata je projekat »Industrijske zone/parka Bar«. Na teritoriji površine 7,125 hektara će se u okviru realizacije Prve faze projekta Industrijske zone Bar razvijati različite forme proizvodnih, trgovačkih i poslovnih djelatnosti vezanih za uvozno-izvozne poslove, proizvodnju i trgovinu baziranu na međunarodnoj saradnji, berzanski poslovi kao i različiti oblici posredničkih i agentskih poslova. Smatra se da će realizacija ovog projekta privući i strani kapital jer već postoje interesovanja stranih preduzeća da otpočnu privrednu djelatnost u zoni.

Takodje kao jedan od projekata koji će realizovati opština Bar je i pilot projekat »Biznis barijera«. Radi se o projektu koji bi trebao da kao rezultat ima ukljanjanje birokratskih barijera za započinjanje biznisa. U opštini Bar već postoji Gradjanski biro koji olakšava dobijanje potrebnih informacija i formulara na jednom mjestu. Realizacija ovog projekta podrazumijeva registrovanje preduzeća tj dobijanje opštinskog odobrenja za obavljanje privredne djelatnosti za 10 dana. Ako se ne registruje u tom roku smatraće se da privredno društvo može početi sa radom. U cilju realizacije ovog projekta uradjena je detaljna analiza procedure za dobijanje odobrenja za rad. Ova analiza pokazuje da opštinski organ izdaje odobrenje u roku od 24 h, a da jako dugo traje procedura za dobijanje brojnih saglasnosti koje su u nadležnosti republičkih inspekcija. Takodje, poseban problem predstavlja i dobijanje upotrebne dozvole za objekat jer ta procedura je komplikovana i traje jako dugo.

1.9. Potrebe nezaposlenih (edukacije, savjetovanja, pomoć pri registraciji, itd)

Utvrđivanje potreba nezaposlenih lica je važno kako bi se olakšalo traženje onih zanimanja koja nezaposlenim najviše odgovaraju i za koja postoji interesovanje poslodavaca. U tom cilju zavod za zapošljavanje sprovodi anketiranje nezaposlenih lica i shodno rezultatima organizuje edukativne kurseve. Pored kurseva za obuku za rad na računarima i kurseva stranih jezika, organizuju se i kursevi za pojedina zanimanja tj za profesije za kojima postoji tražnja. Takodje, u toku je i anketiranje poslodavaca kako bi se utvrdile i njihove potrebe vezane za kvalifikaciju i obučenost radne snage.

Smatramo da je potrebno organizovanje seminara-radionica za nezaposlena lica čija bi svrha bila savjetovanje vezano za započinjanje i vodjenje biznisa koje bi obuhvatilo savjetovanja vezana za pravni aspekt započinjanja biznisa, menadžment malog biznisa, informacionih tehnologija, marketinga. i prodaje. Ove seminare bi mogao organizovati RBC Bar u saradnji sa Agencijom za razvoj malih i srednjih preduzeća i Zavodom za zapošljavanje. Cilj ovih seminara bilo bi upoznavanje nezaposlenih sa preduzetništvom i njihovo motivisanje za započinjanje sopstvenog biznisa.

II PRIKUPLJANJE I SISTEMATIZOVANJE OSNOVNIH

INFORMACIJA NEOPHODNIH ZA POSLOVANJE MSP

2.1. Važeća regulativa

Osnivanje i rad malih i srednjih preduzeća regulisano je nizom zakona. To su: Zakon o privrednim društvima, Zakon o insolventnosti privrednih društava, Zakon o osnovama radnih odnosa, Zakon o radnim odnosima. Pored ovih zakona rad preduzeća podliježe poreskoj regulativi koja obuhvata: Zakon o poreskoj administraciji, Zakon o porezu na dobit pravnih lica, Zakon o porezu na dodatu vrijednost, Zakon o akcizama, Zakon o porezu na nepokretnosti, Zakon o porezu na dohodak fizičkih lica kao i Zakon o računovodstvu i reviziji.

S obzirom da je više zakona koja regulišu rad preduzeća ovom prilikom smo analizirali dva zakona.

Zakon o privrednim društvima

Zakonom o privrednim društvima se uređuju oblici obavljanja privrednih djelatnosti privrednih društava i preduzetnika i njihova registracija. Oblici obavljanja privrednih djelatnosti su:

1. Ortačko društvo (O.D.)
2. Komanditno društvo (K.D.)
3. Društvo sa ograničenom odgovornošću (D.o.o.)
4. Akcionarsko društvo (A.D.)
5. Djelovi stranih društava
6. Preduzetnik

Privredna društva se razlikuju po broju osnivača, udjela u društvu, minimalnom ulogu, upravljanju, zastupanju i nivoima odgovornosti. Sve ove razlike moraju se uzeti u obzir prilikom odabira oblika obavljanja privredne djelatnosti. Posebno treba imati u vidu različite nivoe odgovornosti s obzirom da se za preuzetu obavezu može odgovarati ili ličnom imovinom (ortačko društvo) ili do visine uloženi sredstava u preduzeće.

Zakon o porezu na dodatu vrijednost

Porez na dodatu vrijednost, kao opšti porez na potrošnju, obračunava se i plaća u svim fazama prometa oporezivih proizvoda, odnosno usluga. Obračunava se u trenutku isporuke proizvoda odnosno izvršenja usluga tj. u trenutku izdavanja računa. Obaveza obračunavanja poreza na dodatu vrijednost prilikom uvoza nastaje u momentu kada nastane obaveza obračunavanja carina i drugih uvoznih dažbina.

PDV se obračunava i plaća po stopi od 17% od svakog prometa proizvoda, usluga i uvoza proizvoda, osim od prometa proizvoda, usluga i uvoza proizvoda za koje je propisano da se ne obračunava i ne plaća PDV, kao i od prometa proizvoda, usluga i uvoza proizvoda za koje je propisana nulta (0) stopa PDV.

Poreski obveznik može, prilikom obračunavanja svoje poreske obaveze, odbiti PDV koji je dužan da plati ili je platio prilikom nabavke proizvoda, odnosno usluga od drugog poreskog obveznika, prilikom uvoza proizvoda i kao primalac (korisnik) usluge (ulazni PDV), ako je te proizvode, odnosno usluge upotrijebio (iskoristio) ili će ih iskoristiti u svrhe obavljanja djelatnosti za koje se plaća PDV.

Poreski obveznik je dužan da obavijesti poreski organ o početku, izmjeni i prestanku obavljanja djelatnosti za koju je obavezan da obračunava i plaća PDV. Poreski organ će svakom licu izdati rješenje o upisu u poreski registar za PDV

2.2. Način osnivanja preduzeća

I Registracija privrednih društava

Centralni registar Privrednog suda ,ul IV Proleterske br 2,Podgorica tel 081/242-626

- Prijava za registraciju (kupuje se u knjižari)
- Odluka ili Ugovor o osnivanju Društva
- Statut Društva
- Tekst Oglasa za Službeni list RCG
- Dokaz o plaćenju sudskoj taksi
- Punomoćje (ukoliko je angažovan posrednik)

II Izrada pečata i štambilja

- Na pečat Društva (okruglog ili drugog oblika) se upisuje naziv firme,oblik Društva i mjesto sjedišta.

III Evidentiranje u Zavodu za statistiku

Zavod za statistiku RCG,ul IV Proleterske br 2 ,Podgorica ,tel 081/248-116

- Popunjenja i pečatom Društva ovjerena prijava (kupuje se u knjižari)
- Fotokopija potvrde o registraciji Društva (CRPS)
- Dokaz o plaćenju taksi (1,55 EUR na ž.r.:55100-840-017-3161)

IV Otvaranje žiro računa

- Ovjerenu fotokopiju Potvrde iz CRPS-a
- Sudski ovjeren primjerak Ugovora/Odluke o osnivanju
- Zahtjev za otvaranje ž.r.
- Obavještenje o razvrstavanju djelatnosti (republički zavod za statistiku)
- Kartone deponovanih potpisa u tri primjerka
- Sudski ovjeren Obrazac za lica ovlašćena za potpisivanje-OP
- Ugovor sa poslovnom bankom o deponovanju sredstava
- Izjavu o posjedovanju/neposjedovanju drugog preduzeća za svakog osnivača pojedinačno
- Dokaz o plaćenju porezu za svakog osnivača pojedinačno (lokalna Uprava prihoda)
- Rješenje o poreskoj registraciji (PIB- poreski indentifikacioni broj)

V Upis u Carinski registar

Uprava carina Crne Gore(Odjeljenje za naplatu prihoda),ul. Oktobarske revolucije 128,Podgorica,tel 081/620-433

(Samo za preduzeća koja namjeravaju da se bave spoljnotrgovinskom djelatnošću.)

- Zahtjev Upravi carina Crne Gore, sa tačnom adresom sjedišta preduzeća i telefona preduzeća
- Potvrda o registraciji društva (ovjerena fotokopija kod suda)
- Obavještenje o razvrstavanju po djelatnostima kod republičkog zavoda za statistiku (ovjereno kod suda)
- Uplata administrativne takse po potvrdi: 0,92 €
- Uplata na žiro račun republičke administrativne takse 55100-840-017-3161- Uprava carina Crne Gore
- Ovjeren karton deponovanih potpisa
- Ovjerena fotokopija lične karte direktora preduzeća
- Ovjeren statut firme

VI Odobrenje o ispunjavanju uslova za obavljanje djelatnosti privrednog društva -Sekretarijat za privredu SO Bar

Procedura :

1. Zahtjev-tipski obrazac koji se dobija u Gradjanskom birou SO Bar
2. Dokaz o registraciji preduzeća:
 - Potvrda o registraciji Društva (upis u Centralni registar Privrednog suda u Podgorici)
 - Obavještenje o razvrstavanju djelatnosti (republički zavod za statistiku)
 - Akt o osnivanju Društva (Ugovor, Odluka)
3. Dokaz o osnovu korišćenja poslovnog prostora:
 - ako se djelatnost obavlja u sopstvenom prostoru:
 - posjedovni list sa kopijom plana- Direkcija za nekretnine
 - ovjeren Ugovor (o kupoprodaji, poklonu, zakupu...)
 - ako se djelatnost obavlja u zakupljenom prostoru:
 - ovjeren ugovor o zakupu i dokaz vlasništva zakupodavca
4. Upotrebna dozvola ili odobrenje za postavljanje privremenog objekta
5. Sanitarna saglasnost za upotrebu objekta (Republička sanitarna inspekcija), ako se radi o proizvodnji ili prometu hrane ili lijekova.
 - Potrebna dokumentacija:
 - zahtjev
 - dokaz vlasništva
 - analiza vode u Institutu za zdravlje (sa zahtjevom i taksom)
 - ovjerena skica prostora ili projekat
 - mišljenje ovlašćene organizacije o ispunjenju minimalno tehničkih uslova
 - dokaz o plaćenju taksi u iznosu od 35,80 €
6. Rješenje-saglasnost nadležnih organa, zavisno od djelatnosti, lokacije i sl. (npr. veterinarska, vodoprivredna, poljoprivredna, saobraćajna i dr.)
7. Stručni nalaz o ispravnosti elektro instalacija
 - Potrebna dokumentacija:
 - zahtjev (formular koji se dobija u Elektro distribuciji)
 - dokaz o vlasništvu nad objektom
 - rješenje opštinskog organa za pretvaranje stambenog prostora u poslovni
 - plan i jednopolna šema električne instalacije
 - projekat građevinskog djela objekta sa procjenom vrijednosti
 - procjena vrijednosti opreme za namjenu objekta
 - elaborat –mišljenje ovlašćene organizacije o ispunjavanju minimalno tehničkih uslova za dobijanje saglasnosti za priključenje na mrežu:
 - Potrebna dokumentacija:
 - potvrda o registraciji iz Centralnog registra
 - dokaz o poslovnosti objekta
 - elektroenergetska saglasnost
 - protivpožarna saglasnost
 - dokaz o plaćenju taksi (zavisno od površine objekta)
8. Rješenje o ispunjavanju uslova iz zaštite o radu (Republička inspekcija zaštite na radu)
 - zahtjev
 - mišljenje ovlašćene organizacije o ispunjavanju minimalno tehničkih uslova
 - dokaz o plaćenju taksi u iznosu od 38,35 € na račun Ministarstva rada i soc. staranja
9. Odluka o otvaranju –objekta u sastavu društva i imenovanje odgovornog lica
10. Uvjerenje od JP »Komunalne djelatnosti« o izmirenim obavezama za odvoz smeća
11. Dokaz o izvršenoj uplati komunalne takse
12. Dokaz o izvršenoj uplati za izlazak komisije (ž.r. 55130-637-6-3002853 -Sekretarijat za privredu SO Bar)
13. Dokaz o izvršenoj uplati administrativne takse (ž.r. 55130-840-1-6777-So Bar)

VII Odobrenje o ispunjavanju uslova za obavljanje djelatnosti preduzetnik

Procedura:

1. Zahtjev- tipski obrazac koji se dobija u Gradjanskom birou SO Bar
2. Potvrdu o registraciji u Centralnom registru Privrednog suda u Podgorici
3. Fotokopiju lične karte
4. Ljekarsko uvjerenje (Medicina rada)
5. Diplomu o stručnoj spremi
6. Uvjerenje da nije u radnom odnosu (ZZZ-Biro rada Bar)
7. Poresko uvjerenje (Direkcija javnih prihoda – filijala Bar)
8. Dokaz o pravu svojine, odnosno pravu korišćenja poslovnog objekta:
 - Izvod iz lista nepokretnosti ili
 - Kupoprodajni ugovor ili
 - Ovjeren ugovor o zakupu
9. Upotrebnu dozvolu ili odobrenje za postavljanje privremenog objekta (Sekretarijat za planiranje i uredjenje prostora SO Bar)
10. Sanitarna saglasnost za upotrebu objekta (Republička sanitarna inspekcija)
11. Rješenje-saglasnost nadležnih organa zavisno od djelatnosti, lokacije i sli. (npr. veterinarska, vodoprivredna, poljoprivredna, saobraćajna i dr.)
12. Stručni nalaz o ispravnosti elektro instalacija
13. Rješenje o ispunjavanju uslova iz zaštite na radu (Republička inspekcija zaštite na radu)
14. Uvjerenje od JP »Komunalne djelatnosti« o izmirenim obavezama za odvoz smeća
15. Dokaz o izvršenoj uplati komunalne takse
16. Dokaz o izvršenoj uplati za izlazak komisije
ž.r. 55130-637-8-2853
17. Dokaz o izvršenoj uplati administrativne takse
ž.r. 55130-840-1-6777

Produženje rješenja:

1. Potvrdu o registraciji u Centralnom registru Privrednog suda u Podgorici
2. Odobrenje za postavljanje privremenog objekta (Sekretarijat za planiranje i uredjenje prostora SO Bar)
3. Poresko uvjerenje (Direkcija javnih prihoda – filijala Bar)
4. Dokaz o izvršenoj uplati administrativne takse
ž.r. 55130-840-1-6777 - SO Bar
5. Dosadašnje odobrenje za rad-original

VIII Odobrenje za postavljanje reklamne table,natpisa,panoa i bilborda

Sekretarijat za planiranje i uredjenje prostora,investicije i stambeno komunalne poslove,SO Bar;Bulevar Revolucije 1

- Zahtjev za postavljanje reklamne table,natpisa,panoa i bilborda (Gradjanski biro)
- Rješenje za obavljanje djelatnosti
- Predlog lokacije sa urbanističko tehničkim uslovima (opisati bliže lokaciju,skicu i opis reklame)
- Mišljenje Komisije za reklamne table
- Dokaz o uplati takse za isticanje reklame,
- Dokaz o uplati administrativne takse u iznosu od 1 Euro(ž.r. 55130-840-001-677-So Bar-administrativna taksa)

IX Postupka oglašavanja radnog mjesta i regulisanja radnog staža

a) Zavod za zapošljavanje

Oglašavanje slobodnih radnih mjesta se vrši podnošenjem popunjene "Prijave o slobodnom radnom mjestu" (**Obrazac E-1**) područnom odjeljenju Zavoda za zapošljavanje. Obrazac se kupuje u knjižari i na osnovu podataka iz njga, Zavod prosljeđuje oglas dnevnim novinama.

Nakon prijema odabranog kandidata u radni odnos, zavodu se dostavlja popunjena "Prijava o zasnivanju radnog odnosa" (**Obrazac E-3**).

b) Fond PIO

Svi zaposleni u stalnom radnom odnosu moraju biti evidentirani u područnom odjeljenju Fonda PIO, radi regulisanja radnog staža.

Prethodno se u Fondu posebno evidentiraju podaci o samom preduzeću.

1. Prijava preduzeća

Da bi se prijavilo preduzeće, Fondu PIO se dostavljaju sljedeća dokumenta:

- Kopija potvrde iz CRPS-a
- Kopija Obavještenja Zavoda za statistiku
- Kopija akta o osnivanju (ugovor/odluka)
- Popunjena prijava o početku poslovanja preduzeća (**obrazac M-11**) (kupuje se u knjižari)

2. Prijava zaposlenog lica

Za svakog zaposlenog Fondu se podnose:

- Popunjena prijava osiguranja (**Obrazac M-1**)-kupuje se u knjižari
- Radna knjižica

c) Fond za zdravstvo

Radi regulisanja zdravstvenog osiguranja zaposlenih, područnom odjeljenju Fonda za zdravstvo podnose se sljedeća dokumenta:

- Obradjen upitnik za preduzeća (samo prvi put)
- Prijava osiguravatelja (formular Fonda za zdravstvo)
- Dostavljanje na uvid prijave osiguranja iz Fonda PIO (**obrazac M-1**)
- Zdravstvena knjižica

2.3. Institucije koje se bave malim i srednjim preduzećima

Institucije koje se bave malim i srednjim preduzećima u opštini Bar , Budva i Ulcinj su:

- Skupština Opštine
- Zavod za zapošljavanje –Biro rada Bar
- Regionalni biznis centar Bar
- MBA- kancelarije u Ulcinju i Budvi
- GTZ kancelarija u Budvi koja se bavi podsticajem razvoja turizma

2.4. Uslovi dobijanja finansijskih sredstava

CRNOGORSKA KOMERCIJALNA BANKA

Uslovi kreditiranja:

- Preduzeće koje podnosi zahtjev za kredit mora postati deponent banke i mora biti registrovan kod opštinskog Sekretarijata za privredu. Uz zahtjev prilaže se i bilans uspjeha za predhodnu godinu
- Banka posebnu pažnju poklanja klijentima koji obavljaju sopstvenu djelatnost u sektoru proizvodnje, turizma i poljoprivrede a žene u biznisu imaju prednost
- Kreditni odbor banke u skladu sa poslovnom politikom banke, bonitetom preduzeća i uslovima tržišta odlučuje o dodjeli kredita
- Iznosi kredita se mogu kretati u visini od:250€ do 50,000€ za mala i srednja preduzeća do 1,500€ za preduzetnike a postoji mogućnost grejs perioda do 12 mjeseci
- Kamatne stope:

	Kamatna stopa (na mjesečnom nivou)	Rok vraćanja
Za finansiranje obrtnih sredstava	1,5-1,8%	12 mjeseci
Za finansiranje osnovnih sredstava	1,3-1,5%	60 mjeseci

PODGORIČKA BANKA

Uslovi kreditiranja:

a) za kratkoročne kredite :

- Uz zahtjev preduzetnici i zainteresovana preduzeća podnose i godišnji račun (za pravna lica i preduzetnike) za predhodnu godinu, karton deponovanih potpisa, rješenje o osnivanju firme, odnosno rješenje o preregistraciji , lista nepokretnosti za obezbjeđenje kredita i druga dokumentacija vezana za obezbjeđenje vraćanja kredita

b) za dugoročne kredite:

- Pored ove dokumentacije potrebno je dostaviti i investicioni program urađen u skladu sa zajedničkom metodologijom, tehnička dokumentacija (za pravna lica) i Biznis plan (za fizička lica i preduzetnike). Ukoliko se radi o sredstvima Fonda za razvoj treba dostaviti dokumentaciju u skladu sa Konkursom Fonda
- Da bi pravna lica i preduzetnik dobili kredit od Banke, potrebno je da budu deponenti Banke, da posluju pozitivno i da obezbjede povraćaj kredita.
- Visina kredita zavisi od boniteta firme i uslova Konkursa Fonda
- Kamatne stope:

	Kamatna stopa (na mjesečnom nivou)	Rok vraćanja
Kratkoročni krediti	1,5%	12 mjeseci
Dugoročni krediti	1%	preko 13 mjeseci

- Uslovi kredita iz sredstava Fonda za razvoj definisani su Konkursom Fonda:
 - Rok do 3 godine
 - Grace period od 6-12 mjeseci
 - Kamatna stopa od 6-9% godišnje
- Kreditni odbor odnosno Komitet za upravljanje kreditnim rizikom Banke, ako su u pitanju dugoročni krediti ili povezana lica odlučuje o odobravanju kredita

OPPORTUNITY BANKA

Uslovi kreditiranja

- Odobrava mikrokredite, kredite za mala i srednja preduzeća kao i poljoprivredne mikrokredite. Otplata anuiteta (glavnice i kamate) vrši se mjesečno, početna administrativna taksa zahtjeva se nakon odobravanja kredita a sva plaćanja koja se tiču kredita vrši se preko poslovnog računa klijenta u banci. Kamatna stopa zavisi od bančine procjene preduzeća i procjene prisutnog rizika.

1. MIKRO KREDITI

Dostupni su preduzetnicima sa ciljem unaprijedjenja poslovanja

	Mikro krediti 1	Mikro krediti 2
Mogu ih dobiti :	Pravna i fizička lica	Isključivo pravna lica
Visina kredita:	Od 500 € do 5.000 €	Od 5.000€ do 10.000€
Rok otplate:	Maksimum 12 mjeseci	Maksimum 24 mjeseci
Obezbjedjenje kredita:	Žiranti i akceptni nalozi	Žiranti, akceptni nalozi, zaloga, hipoteka i fiducijarni ugovor
Kamatna stopa:	24-36% na godišnjem nivou	

2. KREDITI ZA MALA I SREDNJA PREDUZEĆA

	Kratkoročni krediti	Dugoročni krediti
Mogu ih dobiti	Registrovana pravna lica u Crnoj Gori koja upošljavaju manje od 50 zaposlenih	
Visina kredita:	10.000€-100.000€	
Rok otplate	Do 12 mjeseci	Do 36 mjeseci
Kamatna stopa	12-18% na godišnjem nivou	

3. POLJOPRIVREDNI MIKRO KREDITI

	Poljoprivredni mikro kredit 1	Poljoprivredni mikro kredit 2
Visina kredita:	Od 500€ do 5.000€	Od 5.000€ do 10.000€
Rok otplate:	Maksimum 18 mjeseci	Maksimum 36 mjeseci
Obezbjedjenje kredita:	Žiranti i drugi prihvatljivi oblici garancija	Žiranti, zaloga, hipoteka
Otplata:	Mjesečna otplata glavnice i kamate	Mjesečna otplata glavnice i kamate Može se odobriti grejs period za otplatu kredita
Mogu ih dobiti:	Registrovani i neregistrovani poljoprivrednici	

- Mogu se upotrijebiti za: obrtni kapital (ulaganja u proizvodnju biljaka i uzgoj životinja) kupovinu, izgradnju i adaptaciju štala, skladišta poljoprivrednih proizvoda, plastenika i dr. za kupovinu opreme i mehanizacije, za proizvodnju i preradu poljoprivrednih proizvoda

EUROMARKET BANKA

Uslovi kreditiranja

- Podnosilac zahtjeva za kredit mora biti deponent Banke najmanje 1 mjesec i da obavlja poslovne aktivnosti najmanje pola godine i da posjeduje bar jedan godišnji finansijski izvještaj. Uz popunjen obrazac Priložie se i potrebna dokumentacija (finansijski izvještaji i promet preko žiro računa u poslednjih 6 mjeseci)
- Sredstva obezbjedjenja: bjanko sopstvene mjenice fiducijarno pravo prenosa svojine na nekretninama (u vrijednosti min 1:2) hipoteka, jemstvo drugog pravnog lica, depozit, zalog hartija od vrijednosti
- **Kratkoročni krediti:**

Rok:	Do 12 mjeseci
Kamatna stopa:	12%-16% na godišnjem nivou
Iznos:	U skladu sa kreditnom sposobnošću klijenta
Naknade:	0,5%-1% jednokratno, na odobreni iznos odmah po odobrenju kredita, 0,5% kvartalno, na ostatak duga (za kredite čija je ročnost preko 3 mjeseca)
Namjena:	Finansiranje obrtnih sredstava, nabavke repromaterijala i sezonskih zaliha; za likvidnost i ostale namjene
Način otplate:	Jednaki mjesečni anuiteti, u cjelosti, ili po dogovorenoj dinamici

- **Srednjoročni krediti:**

Rok:	Do 3 godine
Grace period:	Do 6 mjeseci (kamata se obračunava i plaća mjesečno)
Kamatna stopa:	11%-18% na godišnjem nivou
Iznos:	Do 50.000 EURA
Naknade:	0,5%-1% na odobreni iznos kredita, jednokratno, po odobrenju kredita
Namjena:	Finansiranje osnovnih i trajnih obrtnih sredstava
Način vraćanja:	U jednakim mjesečnim anuitetima

ZAVOD ZA ZAPOSŁJAVANJE CRNE GORE

Uslovi kreditiranja:

- Zahtjev mogu podnijeti nezaposlena lica koja žele da pokrenu svoj biznis, tehnološki preduzetnici, poljoprivredni proizvođači i mala preduzeća (do 50 zaposlenih) pod uslovom da zaposle lica sa evidencije Zavoda
- Zahtjev za kredit podnosi se nadležnom Birou rada od 1. do 10. u mjesecu
- Po jednom novozaposlenom licu dodjeljuje se 3000 €, a kredit se može odobriti za najviše 5 lica
- Rok za povraćaj sredstava : 2 godine za pravna lica a 3 godine za fizička lica
- Kredit se vraća u polugodišnjim anuitetima sa grejs periodom od 12 mjeseci za
- Kamatna stopa iznosi 3% godišnje
- Garancije za povraćaj sredstava jesu: jemstvo, hipoteka i fiducijarno pravo prenosa svojine na davaoca kredita, najmanje u dvostrukom iznosu odobrenog kredita.
- Republička komisija za kontinuirano kreditno stimulisanje zapošljavanja i preduzetništva odlučuje o dodjeli kredita

Uslovi kreditiranja:

- Raspisan je stalni konkurs za dodjelu kredita preko poslovnih banaka i direktnim kreditiranjem.
 - a) kreditne linije poslovnim bankama za finansiranje projekata MSP
 - Kamatne stope od 6-10% zavisno od privredne djelatnosti
 - Rok za povraćaj sredstava je 4 godine sa grejs periodom od 1 godina
 - Maximalan iznos je do 50% od predračunske vrijednosti investicija
 - Prednost imaju: izvozno orjentisane djelatnosti, djelatnosti proizvodnog karaktera, iz oblasti unapredjenja turističke ponude...
 - b) Direktno kreditiranje
 - Kamatna stopa je diferencirana i iznosi do 10% na godišnjem nivou
 - Maximalan iznos do 40% predračunske vrijednosti
 - Rok za povraćaj sredstava je 3 godinesa grejs periodom od 1 godine
 - Prednost imaju one djelatnosti koje imaju izvoz preko 50%, koja koriste opremu koja zadovoljava standarde EU u pogledu zaštite životne sredine...

2.5. Potrebna znanja za biznis, kao i niz drugih korisnih informacija potrebnih za rad malih i srednjih preduzeća

Uspješno vođenje biznisa zavisi do više faktora, tipa privredne djelatnosti, uslova na tržištu, uslova kreditiranja.itd. Da bi se uspješno vodio biznis potrebna su znanja iz oblasti menadžmenta i planiranja poslovanja kako bi se na vrijeme reagovalo na promjene na tržištu i donosile odluke koje doprinose razvoju poslovanja. Posebno je važno posjedovanje znanja iz oblasti marketinga. Za rad malih i srednjih preduzeća neophodno je preuzimanje marketinških aktivnosti u cilju uspješnijeg pozicioniranja preduzeća Potrebno je ažurno voditi računovodstvo da bi se imao jasan prikaz stanja u kome se pojedino preduzeće nalazi. Uz primjenu informacionih tehnologija olakšano je dobijanje informacija koje su potrebne za rad malih i srednjih preduzeća. Zato je potrebno uvođenje informacionog sistema u svim onim preduzećima u kojima je to moguće jer on omogućava prikupljanje svih informacija na jednom mjestu i sagledavanje poslovanja preduzeća.

Potrebno je utvrditi na kom nivou su znanja zaposlenih iz sektora malih i srednjih preduzeća iz ovih oblasti kako bi im se pomoglo organizovanjem seminara ili nekom vrstom edukativnih programa. U tom cilju potrebno je uraditi anketu kako bi se identifikovale njihove potrebe što Regionalni biznis centar planira da uradi u narednom periodu.